

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ และสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จำเป็นต้องอาศัยการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 5) เพราะการศึกษาคือเครื่องมือในการพัฒนากำลังคนและพัฒนาความเป็นคน (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2524 : 1) ในการจัดการศึกษานั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการศึกษาคือ หลักสูตร (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2532 : 21) แต่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ประกาศใช้มากกว่า 10 ปี แม้ว่าหลายฝ่ายยอมรับกันว่าเป็นหลักสูตรที่ดีกว่าหลักสูตรประถมศึกษาทุกฉบับที่ผ่านมา (กรมวิชาการ, 2531 : 6) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว หลักสูตรซึ่งเปรียบเสมือนข้อกำหนดที่เป็นแม่บทสำหรับใช้ร่วมกันทั่วประเทศ จำเป็นต้องปรับปรุงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533 : 1-3)

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้กรมวิชาการ ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และได้ประกาศใช้หลักสูตรดังกล่าวเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2533 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 611/2533 ให้โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเดิม ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อน ในปีการศึกษา 2534 และจะใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงครบทุกชั้น ในปี 2539 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ให้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงพร้อมกันทุกชั้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นไป

กรมวิชาการได้คัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เข้าร่วมโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรทั่วประเทศ จำนวน 378 โรงเรียน ดังนั้น การนำหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุงไปใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ปัญหาย่อมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะออกแบบไว้ดีเยี่ยม แต่การที่จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับ การนำหลักสูตรไปใช้ (Saylor Alexander and Lewis, 1981 : 100) ทั้งนี้เนื่องจากการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนหลายระดับหลายขั้นตอน ซึ่งจะต้องปฏิบัติเกี่ยวโยงกัน ประกอบด้วย การบริหาร การนิเทศติดตามผล การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การเรียนการสอน และการวัดผลการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2522 : 8-9)

การประกาศใช้หลักสูตรอย่างกะทันหันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารและครูไม่ได้รับการอบรมในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างทั่วถึง ขาดวัสดุอุปกรณ์และโรงเรียนได้รับเอกสารหลักสูตรล่าช้า ไม่เพียงพอกับความต้องการ จากผลการวิจัยของ สิริวรรณ คีไพบูลย์ (2523 : บทคัดย่อ) และสนอง ยอดเศรษฐี (2528 : บทคัดย่อ) พบว่า การนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไปใช้ มีปัญหาเกี่ยวกับตัวครู การจัดการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล สื่อการเรียน สำหรับการนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้นั้น จากการรวบรวมรายงานผลการนิเทศและติดตามผล โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา ได้สรุปปัญหาที่พบได้แก่ การบริหารและการใช้หลักสูตร เช่น การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์จุดประสงค์ การเขียนแผนการสอนที่สมบูรณ์ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร การเตรียมการใช้หลักสูตร การนิเทศภายใน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา, 2535 : 7-8) ยิ่งกว่านั้น กรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในสังกัด ได้สรุปปัญหาที่พบคือ ปัญหาด้านตัวหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน บุคลากร สื่อและอุปกรณ์การสอน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล (ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานประชาสัมพันธ์หลักสูตรฉบับปรับปรุงของกระทรวงศึกษาธิการ, 2534 : 3-7)

ปัญหาต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรดังกล่าว ไม่สามารถทราบได้ว่า ปัญหาใดขึ้นอยู่กับตัวแปรใดบ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่ใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยสนใจที่จะ

ศึกษาปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล ดังนั้น การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร ประถมศึกษาโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 เพื่อเปรียบเทียบ ทักษะของผู้บริหารและครู ที่นำหลักสูตรไปใช้ ว่ามีปัญหาจากการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ในแต่ละด้าน มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลและแนวทางเสนอแนะให้ ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ได้ประกอบการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 รวม 5 ด้าน คือ
 - 1.1 ด้านบุคลากร
 - 1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน
 - 1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล
 - 1.5 ด้านการนิเทศและติดตามผล
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ที่มีขนาดโรงเรียน พื้นที่ปฏิบัติงาน และระดับชั้นต่างกัน

4. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3

สมมติฐาน

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 ที่มีขนาดโรงเรียน พื้นที่ปฏิบัติงาน และระดับชั้นต่างกัน มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 มีความสำคัญและประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบระดับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตามทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล
2. ทำให้ทราบความแตกต่างของปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระหว่างผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร

3. ทำให้ทราบความแตกต่างของปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระหว่างผู้บริหารและครู ที่มีขนาดโรงเรียน พื้นที่ปฏิบัติงาน และระดับชั้นแตกต่างกัน
4. ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในการใช้ เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป
5. ผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้สนใจศึกษาวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ในเขตการศึกษา 2 และ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 และ 3 ในด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศและติดตามผล

2. ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 และ 3 รวม 41 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้บริหาร ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง คั้งกล่าว จำนวน 41 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ครู ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร จำนวน 894 คน กลุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการวิจัย จำนวน 359 คน

8. ขอบเขตของตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำแนกได้ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) จำแนกเป็น

3.1.1 สถานภาพของประชากร ได้แก่

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครู

3.1.2 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่

3.1.2.1 ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 120 คนลงมา

3.1.2.2 ขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 121-300 คน

3.1.2.3 ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป

3.1.3 พื้นที่ปฏิบัติงาน ได้แก่

3.1.3.1 เขตการศึกษา 2

3.1.3.2 เขตการศึกษา 3

3.1.4 ระดับชั้น ได้แก่

3.1.4.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

3.1.4.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

3.1.4.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 2 และ 3 ซึ่งประกอบด้วยปัญหา 5 ด้าน คือ

3.2.1 คำนุเคราะห์

3.2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

3.2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

3.2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

3.2.5 ด้านการนิเทศและติดตามผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์ของคำที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่กระทรวงศึกษาประกาศใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร
2. ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคต่าง ๆ ในการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ปฏิบัติตามหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตรใน 5 ด้าน คือ
 - 2.1 ปัญหาด้านบุคลากร หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการจัดครูเข้าสอนประจำชั้น ประจำกลุ่มประสบการณ์ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ครู ตลอดจนการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
 - 2.2 ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและใช้วิธีสอน การจัดทำแผนการสอน การใช้เวลาให้เหมาะสมกับกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการนำวิทยากรในห้องเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.3 ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ รวมทั้งการผลิต การจัดหา จัดทำ ใช้ บำรุงรักษา และจัดเก็บสื่อการเรียนการสอน
 - 2.4 ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด
 - 2.5 ปัญหาด้านการนิเทศและติดตามผล หมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการได้รับคำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการ จากผู้บริหาร โรงเรียน ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนศึกษานิเทศก์ อำเภอและจังหวัด เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร
3. โรงเรียนประถมศึกษาร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักสูตรของกรมวิชาการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 และ 3

4. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ โรงเรียน และรวมถึง ผู้รักษาการในตำแหน่ง ปีการศึกษา 2538
5. ครู หมายถึงข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาพร้อมพัฒนาการใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2538
6. พื้นที่ปฏิบัติงาน หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียนประถมศึกษาในท้องที่เขตการศึกษา 2 และ 3
7. ระดับชั้น หมายถึง การจัดระดับช่วงชั้นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
8. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ตามเกณฑ์ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531 : 37)